

PROČ MASARYK ZASÁHL DO HILSNEROVA PŘÍPADU

Když se Masaryk rozhodl, že zasáhne do případu Leopolda Hilsnera, obviněného z vraždy Anežky Hružové, mělo jeho rozhodnutí složitější motivaci, než by se při první úvaze zdálo. V kampani proti pověře rituální vraždy Masaryk nikdy nestavěl do popředí Hilsnerův osobní osud. V jistém smyslu mu byl Hilsner jako člověk lhostejný. Mluvil o něm, jistě příliš tvrdě, jako o "známém ničemovi", který si svým počínáním při procesu nemůže získat žádné sympatie. Přitom je pravda, že Hilsnera jako oběť předsudku nikdo neobhajoval tak rezolutně jako Masaryk. Byla to ovšem obhajoba, která se odvozovala z věrnosti k principu, ne ze soucitu s jednotlivcem, jemuž hrozil nespravedlivý trest. Masarykovo rozhodnutí angažovat se v Hilsnerově případě musíme proto vidět v širších souvislostech.

Širším rámcem, do něhož je třeba zasadit Masarykovu účast v tzv. hilsneriádě, je Masarykův dlouholetý boj s fenoménem radikalismu v české společnosti a v politické kultuře celého tehdejšího Rakouska. Masaryk byl energický zastánce radikálních přeměn, ne však radikálních prostředků, pokud se jimi rozumí prázdný extremistický hluk, agresivní nesnášenlivost nebo dokonce násilí. V podmínkách války se nerozpakoval vést otevřený boj, v němž se zápasilo - podle tehdejšího rčení - "krví a železem". Dokud se bojovalo politicky, využíval všech nástrojů nedokonalého rakouského parlamentarismu, aby rozdmýchal "revoluci hlav a srdcí".

Radikální proud, s nímž se Masaryk střetl, se v české politice silně projevoval v 80. a 90. letech minulého století. Za radikály se považovali někteří jednotlivci v mladočeské straně a zvláště skupina politiků a novinářů kolem Národních listů. Ale především se k radikálům počítali příslušníci tzv. pokrokového hnutí, které vzniklo mezi vysokoškolskými studenty a v jehož

čele byli Antonín Čížek, Alois Rabin, Karel S. Sokol, A. P. Veselý a bratři Hajnovi. Masaryk měl zpočátku značné porozumění pro mladé radikály, z nichž mnozí navštěvovali jeho přednášky a dali se inspirovat jeho názory. Shodoval se s nimi, když chtěli demokratizovat český veřejný život, když propagovali všeobecné volební právo a když žádali řešení sociálních otázek a energické prosazování české rovnoprávnosti proti vídeňskému centralismu.

Od počátku zde ovšem byly zásadní neshody. Mladočeská strana, která poskytovala tribunu radikálům, sice nepěsťtovala soustavný radikalismus a zpravidla si v rakouské politice počínala oportunisticky, ale někteří horlivci hlásali a provozo-ovali radikalismus pojatý do důsledků. V praxi se jejich postoj projevoval jako pasivita nebo hřmotná obstrukce ve vídeňské říšské radě nebo jako řada drobných demonstrací a útoků na symboly rakouské moci; šlo o akty nepříliš drastické, ale provokující císařskou moc k represáliím.

Postoj totální a pasivní opozice se neshodl s Masarykovou vrozenou činností. Masaryk byl přesvědčen, že politik má k prospěchu své společnosti využívat všech příležitostí, které se mu naskýtají. Nepřijatelné mu bylo už samo extrémní smýšlení, zásada opozice pro opozici, radikalismus vždycky a za každou cenu. Ani jeho temperament se neshodoval s horkokrevností radikálů. Uvažoval, přemýšlel, nasazoval do politické činnosti intelekt a rozum. Za to mu někteří radikálové vyčítali "nedostatek citového vření". On jim naopak vytýkal, že svou útočnou rétorikou pouze stavějí "papírové barikády" a žádal od nich "hrdinství práce" místo rozvratnictví a anarchie.

Čeští radikálové nevstoupili do politického světa jako zásadní antisemité, ale jako každý extremismus i jeho česká

varianta byla náchylná k národní nesnášenlivosti a ani proti rasovým předsudkům nikdy nebyla imunní. K těmto sklonům přispívalo i to, že moderní antisemitismus vyrůstal nejen ze staré konzervativní bigotnosti, nýbrž i z novější mezinárodní tradice radikálů, revoltujících proti zděděným hodnotám.

V Německu se čeští radikálové mohli ohlížet na Wilhelma Marra, tvůrce slova antisemitismus, revolucionáře z roku 1848 a militantního ateistu, který odmítal náboženské motivy protizidovských averzí a vedl rasově zdůvodňovaný boj proti židovské hospodářské a kulturní "nadvládě". Do Čech pronikaly v 19. století i ozvěny vzdálenějších protizidovských postojů Karla Marxe a před ním Voltairea. Marx prohlašoval - v roce 1844 - že židovským světským kultem je čachrování a židovským Bohem že jsou peníze. Voltaire nazval Židy nejhloupějším národem na zemi a nepřáteli lidstva. Podobně antisemitsky vystupovali Voltairovi přímí nebo nepřímí pokračovatelé, socialisté a anarchisté 19. století. Fourier se vyjádřil, že "není odpornější národ než Hebrejci". Prudhon si zapsal do deníku, že Židé, "zatvrzelá, pekelná rasa", by měli být "posláni zpět do Asie nebo vyhubeni." Bakunin označil Židy za "vykořisťovatelskou sektu" a "národ pijavic".

Masaryk, který v Čechách stál v předních liniích boje proti mýtům, lžím a pověrám, pozorně registroval vývoj českého radikalismu. Na začátku roku 1877 se rozštěpilo pokrokové hnutí. Jeho radikální složka, která zdůrazňovala národní ambice, začala vystupovat nepokrytě jako šovinistická a antisemitská frakce. Nejagilnějším vůdcem těchto "státoprávních radikálů" byl Karel Baxa. V době nepokojů

kolem jazykových nařízení premiéra Bardeniho, za nichž skupiny Němců uspořádaly v pohraničí protičeské demonstrace, spojil Baxa protiněmecký postoj s útokem na Židy. Na veřejném shromáždění v srpnu 1897 připravil společně s mladočeskými radikály Březnovským a Hořicou rezoluci, v níž se říkalo, že Němci byli proti Čechům poštvání "židovskými plátky" a že "Židé jsou základem germanizace". V únoru 1899 se Baxovi státoprávní radikálové ustavili jako samostatná strana a vydali program, v němž se mluvilo o "rostoucím vlivu" Židů ve veřejném životě a vyhlašoval se požadavek "zlomit jejich škodlivou činnost hospodářskou a politickou výchovou lidu." Jako antisemité postupovali také tzv. "národní dělníci", kteří se v dubnu 1898 zorganizovali jako národně-sociální strana a jejichž vůdce Václav Klofáč vyšel z pokrokového hnutí. Klofáč vysvětloval tehdejší antisemitismus svých stoupenců jako snahu o "promyšlené vedenou emancipaci od vlivů a živlů židovských a zjednatí řádné ochrany proti jejich rozpínavosti a řádění."

Když český antisemitismus na sklonku 19. století dosáhl svého smutného vrcholu manipulací s rituální pověrou kolem vraždy v Polné, Masaryk nemohl mlčet. Antisemitismus jako předsudek, který diskriminuje celou skupinu spoluobčanů, byl sám o sobě Masarykovi nepřijatelný. Antisemitismus podepřený pověrou o neexistující kriminalitě jedné náboženské a kulturní tradice byl výzvou k boji. Když se v aréně soudního řízení objevil Karel Baxa jako šířitel rituálních insinuací, scéna byla připravena pro jeho osobní střetnutí s Masarykem. To ovšem jen symbolicky zastupovalo souboj dvou způsobů myšlení.

Použitá literatura :

Edmund Silberner: *Socialisten zur Judenfrage*, Berlin 1962.

Adolf Srb: *Politické dějiny národa českého od roku 1861*, Praha 1899 - 1901.

Bohuslav Šantrůček: *Masaryk a Klofáč*, Praha 1938.

Jan Patočka: *Masaryk v boji proti antisemitismu*. Neuveřejněný rukopis.

ČETNÍCI A STRÁŽNÍCI

"... občané evropských měst mají právo na bezpečnost: na bezpečné město, kde se, pokud možno, nevyskytuje zločinnost, drobná kriminalita a agrese."

Evropská deklarace městských práv

V příštím roce tomu bude již 150 let, co do Polné přibyla pětičlenná jednotka četnictva určená k udržování pořádku a státní moci. Od roku 1850, kdy v Polné zahájil činnost okresní soud, byla ve městě četnická stanice. Proč?

Po revolučním roce 1848, o kterém jsme psali v Polensku č. 1/1998, docházelo v českých zemích k rozsáhlé reformě veřejné správy. Státní aparát a správa se postupně utvářela do podoby, která ve své podstatě přetrvala až do konce monarchie. V roce 1849 byly Čechy rozděleny na sedm krajů a Polná, jako nový soudní okres, připadla ze správního hlediska pod okresní hejtmanství německobrodské ke kraji pardubickému. V souvislosti s novým uspořádáním státní správy se město stalo i sídlem vojensky organizovaného strážního sboru - četnictva, určeného k udržování pořádku a bezpečnosti mimo velká města. Organizaci veřejné správy i četnictva převzala po vzniku samostatného státu v roce 1918 i Československá republika.

Vraťme se ale ještě do historie. Četnictvo se vyvinulo z represivních orgánů, které ve středověku zajišťovaly bezpečnost cest i míst.

Na celém území Rakouska-Uherska a všech jeho korunních zemích vzniklo četnictvo na základě císařského nařízení č. 279/1849 ř. z. Úkolem četnictva bylo udržovat veřejnou bezpečnost, klid a pořádek, stíhat přestupky a podporovat úřední

nařízení. Z původních četnických pluků se v průběhu let vytvořila četnická velitelství, podřízená po linii služby politickým orgánům, po stránce osobní, výcviku a kázně ministerstvu zeměbrany. Významným článkem bylo Zemské četnické velitelství se sídlem v Praze, jež se s menšími odchylkami udrželo až do roku 1945. Okresní hejtmanství německobrodské náleželo k VI. c. k. četnickému oddělení v Čáslavi. Jeho velitelem byl c. k. četnický rytmistr Průcha. V politickém okrese Německý Brod byly na počátku 20. století četnické stanice v České Bělé, Lipnici, Herálci, Humpolci, Větrném Jeníkově, Želivu, Polné, Štokách a Německé Vyskytné v počtu jeden až tři muži. Do působnosti polenské stanice spadaly obce Brzkov, Dobrouť, Hrbov, Janovice, Nížkov, Poděšín, Rosička, Sirákov, Špinov, Malá Věžnice, Horní Věžnice, Záborná, Kamenná, Nové Dvory, Německý Šindorf, Dobronín, Šlapanov, Ždírec a Dolní Věžnice. Na šlapání při patrolách toho neměli tehdejší četníci opravdu málo. Velocipéd, motocykl či dokonce automobil byly pro četníky ještě houbou daleké budoucnosti.

Monarchie byla na četníky přísná. Měli být svobodní, bezúhonní, schopni pěšího pochodu a výkonu strážní a hlídkové služby. Úplatky se netrpěly a provinilci byli tvrdě trestáni od několika hodin vězení, za větší přestupky to bývalo kdysi i 6 - 8 ran holí. Pro četníky platil zákaz kouření na ulici, důvěrně se s někým vodit za ruku, či dokonce se příliš smát nebo nepřirozeně a přepjatě pohybovatí tělem. Jiná doba - jiný mrav, mohli bychom říci. Na vachcimře - strážnici, se asi při velikosti rajónu příliš neohřáli. Ani po vzniku

republiky na tom nebyli lépe. I na polenské stanici byla podrobná mapa obvodu; u každé obce spadající pod obvod byl uveden počet domů a počet obyvatel. Velitel stanice byl povinen obejít všechny obce a samoty jednou, některé i dvakrát v průběhu 30 dnů.

Zastavme se ještě u četnické výzbroje. První polenští četníci měli krátkou karabinu s bodákem, od roku 1857 pak kapslovou pušku systém Lorenc. Po vzniku samostatného čs. státu patřila do výzbroje četníka puška s bodákem, pistole a šavle, od roku 1926 i obušek. Při výkonu služby měl četník ještě svěrací řetízky, služební knížku, ob vazový balíček a pátrací pomůcky. Původní výzbroj a výstroj byla nahrazována výrobky od tuzemských výrobců, především z českých zbrojovek.

Polenští četníci vstoupili do historie zejména v souvislosti s hilsneriádou. Vyšetřování brutální vraždy Anežky Hružové v roce 1899 prováděl strážmistr Josef Klenovec společně s četníky Toušem a Píchou. Za způsob vyšetřování se však vděku nedočkali. Strážmistr Klenovec zůstal, snad i pod tlakem manipulovaného veřejného mínění, nesmyslnou verzí o rituální vraždě. Zcela odlišný názor měl vrchní komisař pražské policie Václav Olič a jeho detektivové F. Špaček a A. Fořt, kteří jako profesionální vyšetřovatelé pátrali po zločinci běžného kriminálního typu. Pověsti o rituálním komplotu židů nebrali na vědomí. Komisař Olič byl přesvědčen, že obviněný Leopold Hilsner je nevinen a že Anežka Hružová se nestala obětí rituální vraždy. Dokončit vyšetřování mu však v tehdejší napjaté atmosféře nebylo umožněno.

K Václavu Oličovi (1847 - 1932) dodejme, že byl šéfem pražské kriminální policie a dvorním radou v časech monarchie,

české veřejnosti známý z vyšetřování mladých protirakouských aktivistů - údajně spikleneckého spolku Omladina. Loajalita tohoto "kata Omladiny" se k rakouskému státu později změnila natolik, že v průběhu první světové války byl za odbojovou činnost zatčen. Na jejím počátku dopomohl významnému organizátorovi zahraničního odboje dr. Edvardu Benešovi k pasu a vycestování do ciziny.

V období mladého československého státu byli polenští četníci společně s obecní stráží nuceni zasahovat při obnovení veřejného pořádku ve městě a ne vždy se setkali s pochopením všech obyvatel Polné. Republika, která se po skončení války potýkala s problémy v zásobování obyvatelstva, a v souvislosti se snahou o vývoz masa a slaniny pro libereckého obchodníka došlo ke sročení občanů a několikasethlavý dav následně drancoval obchody. Místní četníci ani obecní stráž neměli onoho 4. ledna 1919 šanci zasáhnout. K obnovení pořádku byla povolána četnická posila a vojsko.

V únoru roku 1935 četníci a městští policisté opět zasahovali při velké demonstraci nezaměstnaných v průběhu jednání jejich zástupců o otevření kamennolomu s okresním hejtnanem Štolbou při jeho úředním dnu na polenské radnici. Nejagresivnější z demonstrantů dostali 10 dnů vězení.

Z obecné kriminality četníci šetřili v roce 1934 případ vyloupení trezoru Živnostenské záložny, umístěné tehdy v budově Kaplanky, odkud si kasaři odnesli na tehdejší polenské poměry značnou sumu 11 000,- Kč. Pachatelé nebyli vypátráni a mezi občany se o možných aktérech této události šířily nepodložené fámy.

V březnu roku 1939 došlo k okupaci zbytku Čech a Moravy nacistickým

Německem a četníci se na dlouhou dobu ocitli v nezáviděníhodné situaci. Zde je nutno konstatovat, že během celé okupace byli četníci loajální s českými občany a nařízení protektorátních úřadů plnili tak, aby neohrozili místní obyvatele. Například při nařízeném pátrání po tzv. závadných knihách skončilo v Husově knihovně jejich zásluhou s negativním výsledkem. Nebylo asi snadné seznámit s takovým výsledkem šetření příslušné protektorátní orgány. V roce 1941 umožnil četnický strážmistr Ferdinand Čerstvý třem občanům poslech zahraničního rozhlasového vysílání. Zřejmě až na základě následného udání byli za tuto činnost zatčeni, J. Rosecký odsouzen na rok, strážmistr Čerstvý na dva roky káznice ve Steinu. Ocenění polenských četníků najdeme i v Pamětní knize města Polné, kde kronikářka v době okupace zaznamenala: *"Četnická stanice byla po celou dobu války naše. Ta neviděla, neslyšela, pokud nebylo přímého obvinění."* Pod svícem četnické stanice, která měla sídlo na náměstí v budově Městské spořitelny, byla v té době obrazně řečeno tma.

V revolučních dnech roku 1945 to byli četníci, kteří se ujali organizování ozbrojených polenských občanů, zejména pro vyčišťovací akce v okolních lesích od posledních zbytků izolovaného německého odporu. V průběhu květnových dnů vznikl nový bezpečnostní sbor z účastníků čs. odboje, partyzánských jednotek, čs. zahraničního vojska, vězňů koncentračních táborů a příslušníků dosavadního četnictva. Polenský četnický strážmistr F. Čerstvý, který byl za okupace vězněn, byl po roce 1945 povýšen do důstojnické hodnosti a zastával velitelské funkce v pohraničním Sokolově.

Sbor národní bezpečnosti se až do vydání nového zákona v roce 1947 opíral o

zákon o četnictvu z roku 1920 ve znění zákona z roku 1928.

Četníky sídlící v budově spořitelny vystřídali příslušníci SNB, odkud se stanice později přestěhovala do budovy Kaplanky, kde je stanice Policie České republiky dodnes.

Do historie se zapsali i městští strážníci. Oktrojovaná říšská ústava z roku 1849 i obecní zřízení z téhož roku dávaly prostor správnímu osamostatnění obcí. V *Pamětní knize města Polné* se dočteme, že ... *obec smí sama voliti své zastupitele, svůj výbor a obecní radu* a dále, že mužům zvoleným do obecní rady ... *pořádek a bezpečnost v obci svěřeny jsou*. Můžeme tedy odvodit, že od této doby bylo v působnosti městské rady ustanovit i osoby starající se o bezpečnost a pořádek ve městě. Obecní výkonní strážníci zabezpečovali pořádek v rámci obvodu obce, jejich výzbroj a výstroj nebyla na rozdíl od četníků jednotně upravena.

V Policejním řádu pro obvod města Polné z roku 1904, o kterém bylo pojednáno v POLENSKU č. 1/1997, nenajdeme sice samostatnou část o obecní policii, avšak v některých ustanoveních tohoto řádu se dočteme, že dozorem byla pověřena policie. Policii tento řád pověřil mimo jiné i povolovat veřejné akce ve městě. Ukládat postihy za přestupky proti tomuto řádu byl oprávněn pouze starosta případně jeho náměstek se dvěma radními.

Po vzniku samostatného státu v roce 1918 převzal správu města nově vzniklý Národní výbor, odpovědný i za udržení pořádku ve městě, který na základě pověření ze dne 2. 11. 1918 měla zabezpečovat národní stráž vytvořená zástupcem Sokola Josefem Činčerou.

V souvislosti s městskou policií si mnozí pamětníci vybaví strážníka pana

Bechyně, jenž se obřadně stavěl na obci určených místech, bubnováním svolával občany a po úvodním hlasitém "Na vědomost se dává ..." předčítal nařízení a informace městského zastupitelstva. Jedním z míst, kde se občané za tímto účelem shromažďovali, byl plácek pod Dolní branou, u křížku před Duchanovic stavením. Netřeba dodávat, že pro děti byla každá taková akce zajímavým zpestřením jejich běhu života.

Městská policie, ke které z místních občanů patřili Jaroslav Mikší, Karel Šťastný, Václav Skuhra, Vratislav Koudela, měla u občanů potřebnou autoritu, město bylo ve dne i v noci pod jejich dozorem. Ve městě byl pořádek. Výtržnictví, vandalismus, poškození veřejného či soukromého majetku neměly šanci. Za dobré služby a

k jejich zviditelnění pořídilo město strážníkům nové uniformy, které používali od července 1927 až do doby německými okupanty vynuceného zrušení této, pro město a jeho občany užitečné instituce.

V září roku 1942 byla na základě vládního nařízení č. 250/1942 Sb. zrušena obecní policie v místech do pěti tisíc obyvatel. Nařízení vlády se v té době vztahovalo i na Polnou. Po mnoha letech místnost policejní strážnice v přízemí radniční budovy osířela. V roce 1945 ani po roce 1989 již nebyla činnost městské policie obnovena.

Závěrem bych se rád, pokud jde o veřejný pořádek a bezpečnost, vrátil k citaci z Evropské deklarace městských práv. Má platnost i pro Polnou.

Prameny a literatura:

Kolektiv autorů: *Polná 1242 - 1992*

Pamětní knihy města Polné

Kudmáč, V.: *Úplný adresář z r. 1903*

Bobíková, L.: *Magazín Práva 1998*

Muzeum Policie ČR Praha - stálá expozice

Jan Krátký

POHLED KLUKA NA ŽIVOT TENKRÁT V POLNÉ

Podle jakéhosi úředního a snad i starobylého místního dělení se část Polné ležící za rybníkem Peklem nazývá úředně Dolní město. Všichni Polenští však znají jmenovanou část jako Zápekli, a to dolní a horní. V době, co si na různé události a život v něm pamatují, bylo Zápekli hlavní vstupní branou světa do města Polné, a to od Brna přes Jihlavu a od Prahy přes Havlíčkův Brod, který byl našim okresním městem. Do Polné se nejvíce chodilo a jezdilo přes Zápekli, kudy vedla prašná nedlážděná silnice k nádraží a pokračovala až

do Štoků, kde se napojovala na státní silnici Praha - Brno.

Zápekli mělo dvě hlavní ulice. Resslova vedla od mostu až po "Ovčín", to byl statek statkáře Klusáčka. Nad touto starou ulicí narůstala na polích ulice Na pěšince s domy po jedné straně. Od mostu u Pekla vedla Tyršova ulice až k nádraží, zahrnovala i vzrůstající "samostatnou obec" Smíchov, což byla nově vzniklá část před nádražím. Na levé straně této ulice, od kapličky nad statkem pana Zvoníka, se začala jednostranně rozrůstat ulice zvaná

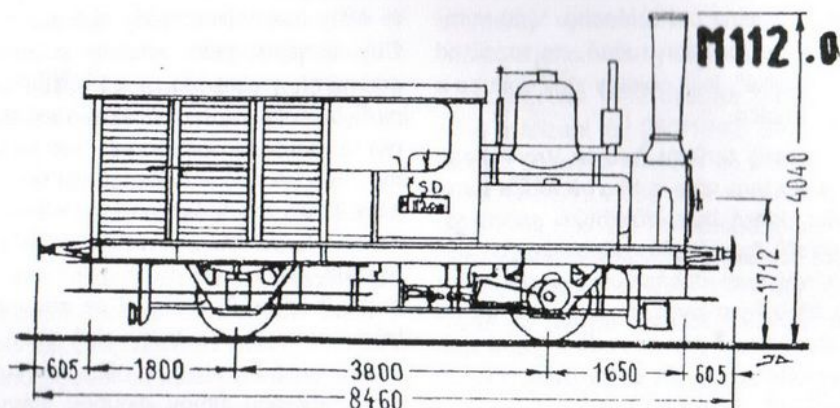
"Na staré cestě". Samostatným, trochu odtrženým celkem byla část za nádražím, kde byla pila pana Pátka, fotbalové hřiště a "malá" cihelna pana Macha. V té vyráběli cihly ve formách ručně, na rozdíl od cihelny "velké", jejíž objekty stojí dodnes u lesa Midrholce.

Na Zápekli tenkrát nebyla Vrchlického ulice, bylo tam pole a hlavně louka pana Zvoníka, která byla důležitým sportovištěm lyžařů a sáňkařů, zápekelských děcek. V místech dnešní ulice vedla stará cesta hlubokým úvozem, u jehož břehu byla studánka s pitnou vodou. Voda z ní se na cestě spojovala se strůvkou tekoucí po louce od nádraží a přes Zvoníkovu louku ke studni u vily a až do Pekla. Celé cestě vedoucí až k osamělé borovici na ždírecké silnici se říkalo a snad dodnes říká V Americe. Prý tudy odcházeli Polenští po velkém ohni v minulém století přes Jihlavu do emigrace do Ameriky.

Za nádražím nestála ani mlékárna, nová čtvrt kolem ní, silo hospodářského družstva, nestály tam ani vilky u nádraží či pravá strana Škarkovy ulice a celý hospodářský komplex za Ovčínem. Za nádražím nebyla ani vodárna, ani objekt textilky. Na Tyršově ulici, na levé straně k Peklu, hned za prvními dvěma domky pana Tomana a pekaře Skály stálo pět velkých stodol, celodřevěných, na kamenných podezdívkách. K Zápekli patřila také starobylá Pešákova chalupa na břehu zaniklého rybníku Plazu, pod hrází u splavu rybníka Pekla. Těžko si dnes představit, že se od mostu sjíždělo s kravským potahem, třeba s vozem brambor, dolů k chalupě. Vedle chalupy byla mokrá zahrada a dál pod hrází byla louka, na které z jara kvetlo mnoho žlutých blatouchů a zvláštní tráva, které jsme říkali "pánbičkovy fousy".

Zápekli bylo tenkrát menší a přehlednější. Moji rodiče a tím i já jsme bydleli v nájmu na Tyršově ulici v domě pana Jaroše č. 481, a tím jsem tedy byl zápekělák. Obývali jsme jednu velkou světnici se dvěma okny obrácenými k Peklu. Pod okny byla malá zahrádka, široká asi tři metry, ohraničená kamennou zdí, vysokou asi dva metry, která spadala do vody rybníka. Měli jsme krásný výhled na Peklo a na Kateřinov. Ve světnici jsme měli dvě postele, jedna byla pro rodiče, jedna pro bratra a mne. Pod postel se zasunovalo takzvané šuple. To byla velká nízká bedna, ve které byl slamník - štrozok, nacpaný cepovanou žitnou dlouhou slámou a normální peřina a polštář. Šuple se přes den zasunovalo pod postel, večer se vytáhlo a připravilo ke spánku. Kamna ve světnici byla kachlová, s kobkou, ve které byla trouba na pečení, a dole s "bucinou" pod kobkou, kam se vyrovnávalo nasekané dřevo na topení. Na kobce a v bucině se dost často sušily naše promočené boty. Myli jsme se v umyvadle na sedačce, které se říkalo "štokrdle" a vždy v sobotu jsme se koupali v neckách. Vodu jsme na běžné umývání používali z Pekla a pro vodu na vaření se chodilo až ke studni u vily k Višnickám. Pokud vím, tak vodovod na Zápekli nebyl.

Významným místem celého Zápekli bylo nádraží tehdejší Československé dráhy. Byla to výtopna u silnice, skladiště Hospodářského družstva se skladníkem panem Neubauerem, co se po "válce" jmenoval Jánský, samostatná nádražní budova, kde byla čekárna, pokladna a byt pana přednosty, kde nejdéle bydlel pan Sobotka. Vedle budovy stál dřevěný pavilonek suchého WC pro obě pohlaví a dále skladiště přepravovaného zboží, kde kraloval skladník ve vždy bezvadně

Lokomotiva polenské lokálky

upraveném stejnokroji pan Brázda se složkou dodacích listů v podpaží. Dál byla rampa pro nakládání menších nákladů a konečně rampa, kde se nakládalo dlouhé dřevo, klády a prkna. Na konci nádraží stál na kamenné podezdívce sklad zboží velkoobchodníka pana Hladíka. Pro zápekelskou mládež bylo nádraží zajímavé a přitažlivé z mnoha důvodů. Libily se nám dvě parní lokomotivy, které stály za velikými vraty ve výtopně u silnice, a které jsme rádi pozorovali při "šibování" - posunu vagónů, když je sestavovali do soupravy na hlavní trať. To byly nějaké lokomotivy! Pocházely z dílen rakouského železničního závodu ve Floridsdorfu, kde zahájili výrobu těchto typů lokomotiv v roce 1880, a sloužily až do čtyřicátých let. Jejich řadové číslo bylo 112, což značí, že měly jednu hnací nápravu, rychlost čtyřicet kilometrů a zátěž na jednu nápravu dvanáct tun. Měly tedy dvě nápravy, jedna byla hnací, druhá nosná. Délka lokomotivy byla 8460 mm a výška 4040 mm. Polovina stroje byla vlastní lokomotiva a

polovina byl poštovní vůz. Lokomotivy tohoto typu byly v době třicátých anebo dokonce čtyřicátých let, tedy v době, o které píší, již vzácné v celé Evropě. Obrázek polenských lokomotiv se zachoval jen na nemnoha pohlednicích a soukromých fotografiích. Tyto stroje ve čtyřicátých letech nahradily silnější stroje řady 310, a ty potom jezdily do šedesátých let, kdy byly nahrazeny motorovými stroji. Osobní vagóny byly dřevěné, s dřevěnými sedadly. Ve vagónech byla kamna a bedna s uhlím. Cestující si mohli sami přikládat, i když tuto službu prováděl pan průvodčí. Každý vůz měl plošinku se zábradlím, které se nad schůdky uzavíralo pohyblivou mřížkou, aby cestující stojící za jízdy na plošině nemohl vypadnout. My jsme těchto plošin při jízdě do školy využívali hlavně v teplém období, stávali jsme na nich, nebo seděli na schůdkách vagónů. Sezení na schůdkách bylo zakázáno a hlídáno panem průvodčím. Píši úmyslně panem průvodčím, protože byl v každém vlaku skutečným panem. Neuposlechnout

jeho pokynu mohlo mít vážné důsledky. Třeba odejmutí měsíční jízdenky nebo předání Ozbrojené stráž železnice a další finanční sankce. Neuposlechnout pokynu průvodčího si nikdo z cestujících nedovolil.

Nádraží v Dobroníně se tenkrát jmenovalo Polná - Štoky. Tak bylo pojmenováno ještě v době, kdy nebyla zavedena železnice do Polné a nádraží sloužilo pro občany z Polné a ze Štoků. Až po válce byl Německý Šicndorf spojen s Dobronínem a nádraží bylo přejmenováno na Dobronín. Trať z Dobronína vedla do kopce, a vlak proto jezdil až k Velké cihelně pomalu. Na této části trati jsme v letní době často měřili rychlost našeho běhu s rychlostí vlaku. Z posledního vagónu jsme z plošiny vyskakovali na trať a běželi po pražcích za vlakem. Někdo se přidržoval za nárazník, někdo ne. Tradovalo se, že prý při průjezdu lokálky lesikem u Velké cihelny někdo vyskočil z vlaku, sebral několik hub "březáků", doběhl vlak a jel dál. Dokonce prý houby stačil ještě očistit. To ovšem asi byla úsměvná nadsázka. Stejně tak se říkalo, že ten kdo do Polné pospíchá ze Šicndorfu, tak jde pěšky.

Jednou v létě se stalo, že v lokomotivě došla voda, tak ji cestující pomáhali nosit ve kbelících z Velké cihelny. V zimě zase bylo samozřejmostí, že při námraze musel na některých úsecích průvodčí pan Štunc nebo pan Klečka sypat pod kola lokomotivy písek.

K naší lokálce patřil neodlučně strojvedoucí pan Klusáček, který bydlel na rozhraní Žižkovy a Komenského ulice. Byl to "starý", spolehlivý, zkušený a přesný pracovník, zkrátka "ajznboňák" (od Eisenbahn - železnice) jak má být, takový, jakým se tenkrát Československá železnice mohla chlubit. Byl přátelský, veselý a

kouřil pověstný čibuk. Na lokomotivě, vykloněn z okna, držel čibuk jednou rukou u úst a palcem přidržoval víčko "ohně" v hlavičce čibuku. Jakmile se lokálka rozjela, palec pana strojvedoucího kmital na hlavičce čibuku do taktu podle klepání kol do styků kolejnic. Klepání prstu do hlavičky čibuku bylo do kopce pomalé fuk - fuk - fuk a z kopce od Velké cihelny zase rychlé fuk fukfuk. Podle vyprávění se stalo a možná i nestalo, ale říká se, že jednou ve stanici v Dobroníně výpravčí odpískal a odmával odjezd lokálky, vlak se rozjel, palec pana strojvedoucího ale začal brzy klepat rychle, tak se strojvedoucí ohlédl a poznal, že mu nějaký šprýmař odpojí lokomotivu a vagóny že stojí na nádraží za tichého úžasu výpravčího. I tato zkazka patří k historii naší lokálky.

Lokálka vozila z Polné do práce, hlavně do Dobronína, Jihlavy a Havlíčkova Brodu denně až 350 lidí. Šlapali cestu z města přes hráz Pekla a přes celé Zápekli k nádraží a zpět. Tak zápekěláci denně "kontrolovali" pohyb velkého počtu známých i neznámých lidí, sklářů, dělníků, úředníků a studentů. Trať Polná - Dobronín lokálkou trvala 15 minut. Na nádraží v Dobroníně se čekalo 15 - 30 minut na příjezdy a odjezdy vlaků na hlavní trati Praha - Brno. Pravidelní cestující, hlavně skláři, si čekání nebo čas v lokálce krátili hraním karet. Každý, kdo denně jezdil lokálkou, měl "rezervován" svůj vůz, své místo na lavičce a měl i svoji karetní partu. Partie se mnohdy dohrávaly ještě po příjezdu vlaku do stanice. Často bylo slyšet jak průvodčí volá do oken: "Hoši, nechte toho, šibujeme!"

Studenti využívali čekací doby i jízdy ve vlaku hlavně k probírání školních událostí, k psaní a opisování školních úkolů, ale jejich hlavní činností byla zábava, jako

lézt z plošiny na střechu, viset na zábradlí plošiny zadního vozu, hlučný zpěv velmi "lidových" písní a samozřejmě kouření prvních cigaret. Při tomto produčování bylo opravdu podivné, že nikdy nedošlo k úrazu, na štěstí.

Lokálka byla pro Polenské takovým "domáckým" dopravním prostředkem s lidovým provozem. Pana vlakvedoucího Zimmermanna, co bydlel v domku na Staré cestě za kapličkou u Zvoníkova, i pány průvodčí Šturce a Klečku znal v Polné snad každý občan. Průvodčí pan Šturm vždy před odjezdem vlaku vyšel před staniční budovu a kontroloval, zda všichni denní pasažéři jsou ve vlaku, zda ještě někdo nedobíhá od zátáčky silnice nebo po Staré cestě, kterou využívali ti, co se vypravili k vlaku později a měli obavu, že zmeškají odjezd; proto to "vzali" od Zvoníkova "zadem". Když průvodčí viděl, že ještě někdo po Staré cestě pospíchá, lokálka na něj počkala.

Stalo se jednou po válce, že průvodčí viděl po Staré cestě pospíchat jakousi ženu, tak na ni počkal. Když doběhla k vlaku, běžela podle vagonů a křičela, kde sedí ten její trouba, že mu nese tu jeho pistolí i s řemenem, že on jde do služby a co má v hlavě, když si ten svůj krám nechá doma, co mu v Jihlavě řeknou. Byla to starostlivá manželka dozorce z jihlavské věznice. Také se říkalo, že před příjezdem vlaku do stanice některý ze zřizenců odhání z kolejiště slepice, údajně pana přednosty.

Pro zápekelskou mládež bylo celé nádraží místem vhodné i nevhodné zábavy. Obvyčejem se stalo chození po kolejích, skákání po pražcích a běhání o závod po jedné koleji s tím, kdo později spadne. Takové zábavy se konaly většinou, když se šlo na brusinky nebo borůvky do

malého Midrhulce u Velké cihelny. Cesta se zpestřovala ještě tím, že se přikládalo ucho na koleje a poslouchalo se, zda na trať vyjel vlak. Pokud vlak jel zrovna, když jsme šli podle tratě, tak se s vlakem závodilo, většinou nás tehdy předjel, ale přece jsme se s ním kousek drželi. Na koleje jsme také kladli drobné mince - pokud jsme je vůbec měli - aby nám je vlak rozplácl. Když nebyla mince, kladli jsme na koleje plechové knoflíky nebo po židovském zvyku malé klíče.

Největší překážkou na trati býval v zimě sníh. V úvozových zářezích trati, hlavně mezi Velkou cihelnou a Dobronínem, byly občas naváté tak velké závěje, že je lokomotiva neprojela. To potom lokálka také celý den nejela, dokud trať nepročistila motorová fréza ČSD. Na podzim v roce 1943 jsem byl příčinou velké překážky na kolejích také já. V té době jsem byl totálně nasazen u německé Ináské firmy Bergmann, která obhospodařovala zkonfiskovaný židovský majetek pana Basche na dnešní Indusově ulici. Ve stáji statku bylo osm dojných krav, které nikdy stáj neopouštěly. Správce hospodářství Němec Fuchs dostal nápad zlepšit dojivost a tak zvýšit válečné úsilí Říše tím, že se budou krávy vodit na pastvu, a to denně, na známou Baschovu louku. Ta byla v místě, kde ždírečná silnice přetíná trať za Malou cihelnou. Vodit krávy na pastvu a hnát je večer zpět jsem dostal za úkol já. Bylo mi čtrnáct let. Spolu se mnou měl chodit topič z tírny Inu pan Karel Varhánek, kterého v Polné znali jako lesního adjunkta u knížete Švancenberka. On byl také "totalleinsatz" u Bergmanna. Když jsme poprvé za velkého pobízení a křiku vyhnali krávy na dvůr, byly zcela zdivočelé, bučely a skákaly po dvoře. Nicméně podařilo se nám je svázat po čtyřech k sobě a za

dalšího hlasitého pobízení jsme je vytáhli nahoru po ulici k Horní bráně, přes náměstí, po hrázi Pekla a po Staré cestě Amerikou na louku. Cesta sama byla velmi složitá. Byly četné zastávky, krávy byly vylekané z pohybu lidí a povozů na silnici, stále bučely a na náměstí a po silnici pouštěly kravince, takže to bylo přesně tak, jak je to ve známém lidovém popěvku: *"Vede Honza, vede krávu od panského pivovaru, zacpává jí zadek pěští, aby nekálela po náměstí"*. Ani já, ani pan Varhánek jsme pěští nepoužívali, a tak byla celá trasa našeho postupu označena kravinci. Když se toto značkování opakovalo druhý i třetí den, pana Varhánka tehdejší velitel městských strážníků pan Mikší vyzval, abychom krávy vodili přes "Pátek" a ne přes náměstí. Pan Varhánek svou němčinou tlumočil výzvu správci Fuchsovi tak, že máme krávy vodit "pokálenou" uličkou a přes "Pátek" dál. Správce si nějak divně vyložil pátek a šel se zeptat na obecní úřad, proč právě v pátek máme vodit krávy "pokálenou uličkou". Polenští vědí o jakou uličku jde. Celou věc musel správci vysvětlit osobně tehdejší starosta města pan Zacharník. Tak se krávy dostaly až k jednání pana starosty. My jsme je potom začali vodit mimo náměstí. Na pastvě jsem si vždy rozdělal oheň, jedl válečný chléb s hubeným taveným sýrem a bloumal očima více po kraji než po kravách. Ty se buď pásly, nebo také nepásly, bučely, jak je tlačilo mléko ve vemenech, a koukaly na svět, jako já. Asi po týdnu pasení jedna kráva zvedla ocas, začala poskakovat a rozběhla se k trati. Ostatní za ní přeběhly louku, vyskákaly na trať a tam zalehly. Bylo po poledni, kdy měla jet lokálka do Polné. Doběhl jsem na trať, mlátil jsem krávy klackem, ale krávy ne a ne vstát. Vlak opravdu jel, a tak se

stalo, že zastavil před silnicí a houkal, průvodčí vyšel na trať, křičel na mne, ale já s kravami nehnul. Situaci rozhodla taková vyspělejší pasačka z blízkého pole. Přiběhla, jednu krávu chytila za ocas, ten otočila vzhůru a šlehla dobytče bičem. Kráva vyskočila a skoky po všech čtyřech běžela z trati a za ní hned všechny ostatní. Vlak se rozjel a já jen přemýšlel, co z toho bude. Nebylo z toho nic. Asi to nikdo nehlásil, zřejmě že to byly německé krávy. Pasačka, která dokázala tak rychle trať vyklidit, ještě žije jako vdaná paní v Polné a doufám, že si tu událost pamatuje. Ty krávy, to asi byla nejzvláštnější překážka na trati naší lokálky, co se tam kdy vyskytla.

Jinou naší zábavou u nádraží, hlavně na podzim, když se na strništích za trati pásly kozy a husy, byly honičky kolem Hladíkova skladiště a v době deštiků a mlhy hraní karet pod širokým okapem skladiště. Zápekelská mládež se s oblibou houpala na řetězech nákladních vagonů, ti starší chodili do odstavených osobních vagonů okoušet kouření a ti ještě starší využívali těchto vagonů k dostaveníčkům - k randění, jak se říkalo a dosud říká.

Zábavné a pestré divadlo bývalo na nádraží při nakládání dobytka, kterému se v odborné hantýrce říkalo "lířování". U silnice před rampou byla na patnicích upevněna dlouhá traverza s otočnými kruhy, k nimž se přivazoval přihnaný dobytek, než se začal nakládat do vagonů. Pozorovat to strkání do dobytka, pobízení pruty, bučení a nadávání, hulákání honců byla pro nás velká podívaná. Honci se povzbuzovali připíjením "šedé žitné" z placatých láhví aby měli "sílu" při nakládání do vagonů. Tam jsme pochytili mnoho pěkných "výrazů", jmen, nadávek a klení.

Hlavní pozornost přitahovalo nakládání bejků. Vědomě píši bejků, protože nikdo z nás, ani honci těch zvířat, nikdy neřekli býk nebo býci ale vždy bejk a bejci. Bejka vodili vždy nejméně dva chlapi. Bejk mával v nose zapaštěný železný kroužek, ve kterém měl řetěz nebo silný provaz a za ten zvíře držel z každé strany jeden chlap. Strkání bejků do vagonů býval vrcholný výkon síly a obratnosti honců. Vydrželi jsme tuto divokou scénu pozorovat vždy až do konce vagonování, kdy zůstal na rampě jen stájový nepořádek a dobytčí puch.

Na nádraží se zápekelská děcka stahovala také vždy, když se z "plíškárny" pana Ing. Sázkavského odvážel kovový odpad. Vozil se na koňských povozech. Děcka sbírala vše, co z vozu upadlo, nebo vyskakovala na vůz a brala všechno možné, co tam bylo. Nepodařené výrobky - kovové výlisky misek, tabatěrek, krabiček na ocelová psací pera, palety na barvy, chránítka na špičky tužek, strojky na balení cigaret a jiné drobnosti. Mezi nimi se nejvíce cenily "cikánské penízky". To byly zlatavé výlisky dvou propojených koleček. Jedno mělo u kraje otvor a druhé takový ocásek. Celé to vypadalo jako miniaturní housličky. Ten ocásek jednoho výlisku se zasunul do otvoru druhého, zahnul se a tak se to mohlo propojovat až z toho byl delší či kratší řetěz. Nosili jsme ty řetízky na zápěstí, na krku, nebo se daly na vánoční stromek.

S lokálkou a nádražím byla také spojena činnost polenské pošty. Každý den v určenou hodinu pravidelně dojížděl k vlaku modrý uzavřený poštovní vůz, na kozlíku seděl kočí pan Jelínek a někdy další "pošťák". Oba v kastrolkovitých služebních čepicích a v zimě nebo za deště ve služebních pelerínách. Na zadní straně

vozu bylo stupátko pro služební doprovod. Na to naskakovali za jízdy starší kluci, když vůz jel od mostu do kopečku k nádraží. Aby byla nějaká podívaná, tak se vždycky našel někdo z kluků a křičel: "Za vozem, za vozem!" Výsledek křiku byl obvykle ten, že pan Jelínek švihl bičem přes vršek vozu nebo po jeho straně a vezoucí se odvážlivec dostal řádný švihaneček, po kterém rychle stupátko opouštěl.

Pozornost vzbuzoval u děcek, a nejen u děcek, ještě jeden vůz jezdící na nádraží. Byla to bryčka řezníka pana Procházky, co měl prodejnu a vinárnu na náměstí. Ten vyráběl výborné párky, a ty dodával pravidelně do svých obchodů v Havlíčkově Brodě a v Praze. Nejméně dvakrát týdně tak jela do kopce bryčka s proutěnými uzavřenými koši, ze kterých se šířila nádherná vůně uzenin, nad níž se zachvělo chřípí nosů všech kolemjdoucích a také všech zevlujících děcek. Koše byly předány do večerního vlaku a ještě teplé párky se prodávaly brzy ráno v místech určení.

Nádraží naší lokálky a život kolem něj zajímal celé Zápekli asi tak, jako škrobárna Amylon lidí pod Dolní branou, plíškárna Novou ulici, Procházka pila Podhoru a metrovka pana Prokopa Kateřinov. Každý polenský rajón měl určité místo, na které se soustřeďovala pozornost nejbližšího okolí. Pro zápekeláky mělo nádraží, lokálka a dění kolem ní svoje kouzlo denního života a práce v Polné. Škoda, že hospodářský pokrok, hluk motorů a benzinové výpary zastavily klapot kol i pískání naší lokálky a zanechaly nám jen ty koleje k občasnému využití při polenské Mrkvancové pouti..

O dalším pohledu kluka na život Tenkrát v Polné příště.

HISTORIE OBCE DOBRONÍN

Historie je proud proměn, historie je též proud relativně stálých i pevných hodnot.

Poněvadž kronikářství je u nás jednou z důležitých složek kulturní činnosti a kroniky se stávají dokumentárními díly, které písemnými záznamy a původními doklady zachycují obraz historie i současné doby. A tak pátráme v minulosti, abychom získali živý památník, ve kterém by byl život obce zachycen od svého vzniku.

Naše obec nemá staré kroniky - pouze roztrhané zbytky kroniky z bývalé obce Německý Šicndorf a po kronice obce Dobronín není památky, ačkoliv staří občané tvrdí, že byla. Pomozte nám po ní pátrat!

O vzniku obce:

V dávném věku této krajiny byly hluboké lesy, místy i pralesy a teprve čeští králové, Přemysl Otakar I., Václav I. a Přemysl Otakar II., aby své královské důchody zvětšili, povolávali z různých krajů Německa osadníky do méně obydlených českých míst, a tam zakládali královská města. Obyvatelstvo nebylo v poddanství, nýbrž "pod šosem", tj. platilo daň ze svých pozemků a domů.

Tak vedl český král Přemysl Otakar I. (1197 - 1230) Němce do okolí Jihlavy, kde se dolovalo stříbro. Hornictví v této krajině kvetlo. V Jihlavě byl horní úřad a mincovna, kde byly raženy peníze. Když byli do okolí Jihlavy uváděni noví osadníci z Německa, museli jim starší čeští obyvatelé ustoupit, a tak je možno vysvětlit, proč mnohá místa mají stará česká

pojmenování, např. Ždírec, Smrčná, Kamenná, Šlapanov, Střítež atd.

Lesy byly mýceny, dříví použito při stavbách v Jihlavě, Německém Brodě a Polné, dále pak bylo páleno a dováženo k tavírnám stříbra do Jihlavy.

Z toho vysvitá, že původní obyvatelé byli horníci, uhlíři a smolaři. V Německém Šicndorfu ještě v roce 1897 byla pálena smola a kolomaz, ovšem jen v malém.

V kronice města Jihlavy se dočítáme, že v Jihlavě sídlil nejvyšší horní soud, uznávaný již za Přemysla Otakara I. Hornická města a místa z Moravy, Čech a Slezska i odjinud hledala u jihlavského horního soudu rozhodnutí v obtížných, nejasných a sporných právních otázkách. Tak se u něho dotazovaly Batelov, Třešť, Třebíč, Velké Meziříčí, Polná, Přibyslav, Kutná Hora, Čáslav, Kolín, Jilové, Plzeň, Opava aj. Tento právní vztah trval až do roku 1467, kdy jej král Jiří z Poděbrad zrušil.

Dobronín i Šicndorf patřily pod panství mocných českých rodů v Polné a byly rytířským statkem.

Poprvé se vyskytuje jméno Šicndorf na latinské listině ze dne 27. srpna 1272, když v Polné biskup Jan ve sporu o kostelík sv. Kateřiny v Polné nařídil děkanu Helvicovi v Německém Brodě, aby zřídil vyšetřovací komisi. Tam se jmenuje Šicndorf v latině VILLA SAGITARII tj. ves střelcová (viz dr. Půža, kronika Přibyslavská str. 322). Ovšem není vyloučeno, že se jedná o Český Šicndorf u Přibyslavi.

Podle druhé verze či pověsti na území dnešní obce stála tvrz, na níž sídlil

svobodný pán ŠIC Z DRAHENIC, zakladatel obce. Tvrz stála v blízkosti mlýna (nyní Cubertův), v roce 1845 prý ještě místo označovaly trávou zarostlé valy. Dnes valy již nelze zjistit. Tvrz byla ze tří stran obklopena vodou, byla to tedy vodní tvrz. Podle pověstí lidu byla tvrz zbořena v dobách Žižkových.

Pokud se v písemných dokladech dovídáme, Dobronín patřil rovněž k polenskému panství. Nejstarší zprávy jsou z první poloviny 14. století. Kdy a kým byla ves založena, není přesně známo. Jméno obce Dobronín ukazovalo, že původce byl jistý Čech, zvaný Dobran nebo Dobron a dle něho nazvána obec Dobranova. Jméno se vyskytovalo v různých formách. V r. 1411 byla obec nazývána Dobronicemi, v r. 1356 Dobronínem. Do roku 1924 nazývána Dobrodín, rozhodnutím ministerstva vnitra pak nazvána Dobronín.

Poprvé lze s určitostí říci, že se jedná o naši obec v písemné zprávě z listiny z r. 1557, uložené v archivu ministerstva vnitra v Praze.

Tato listina v originále zní:

Leta atc. padesátého sedmého E tychz druhych Waczlava z Chwogencze MXXII

Jan Kobik z Opatova (přiznal se) zie diediczty swe Scyczndorff twrz dwuor popluzni a popluznu, wes czeluo a dwory kmetzcy a mlyny dwa tudiz a platem, Wicznicy wes czelu a dwory ...

Toto prozatím jako úvodem k dávným dobám naší obce a uvedením nejstaršího dokladu, kde se mluví o našich obcích.

I. Pojmenování, nejstarší minulost a příslušnost obce Dobronín

Jméno obce Dobronín se vyskytuje v těchto různých obměnách:

1351 - Dobrans,

1411 - Dobronitz,

1439 - Dobrans,

1548 - Dobrons,

1536 - Dobronin,

1604 - Dobranss, Doberans, Dobrenss.

V 17. století se vyskytují názvy Dobrantz a Dobranitz. V roce 1848 se v Palackého popisu království českého uvádí vedle názvu Dobrenz také Dobrodín a Dobronin. Jméno obce je patrně odvozeno od jména osoby, která se jmenovala Dobran nebo Dobron. V katastrálních záznamech panství střítežského z r. 1781 se obec jmenuje Dobrents, od r. 1838 Dobrenz a Dobrodín. V roce 1920 bylo české pojmenování obce úředně ustáleno jako Dobronín.

Pokud lze ze starých písemností zjistit, patřil Dobronín nejdříve pod panství polenské. V r. 1310 přechází hrad Polná do majetku pánů z Lípy. Jedna větev tohoto rodu nazývala se podle svého zamilovaného místa pobytu pánové z Pirkštejna. Tento rod obýval Polnou od r. 1365 až do r. 1444. Johan z Pirkštejna daroval tři dvory Dobronínské Mariánskému kostelu v Polné na udržování věčného světla. Žofie, jedna z dcer Ptáčka z Pirkštejna se provdala za Viktorina z Kunštátu, syna krále Jiřího z Poděbrad, který, až na malé přerušení, byl majitelem Polné až do r. 1486. Daroval daně ze tří selských statků z Dobronína městu Polná, dále, jak se zjistilo ze zápisu z r. 1536, mu podléhal rychtář ze Schützensdorfu, který byl povinen daněmi i robotou zámku v Polné. K náležitosti rychtáře ze Schützensdorfu patřily dnešní usedlosti č. 16, 26, 27 a 28, které zůstaly až do 19. století ve spojení s

Polnou, zatím co vesnice často svoje pány měnila. Po Viktorinovi následoval Boček z Kunštátu (1486 - 1515), potom Trčka z Lipy, majitel Lipnice (1515 - 1736). Jan Trčka z Lipy prodal v r. 1536 dvůr Střítež a obce Ždírec, Dobronín a zpusťšenou obec Heraltice za šest a půl tisíc českých grošů městu Jihlava. Z tohoto prodeje byly z Dobronínského majetku vyjmuty pouze čtyři výše jmenované selské usedlosti. Jihlavská vrchnost trvala až do doby třicetileté války, ve které město muselo střítežské panství v r. 1625 prodat císařskému rychtáři Heidlerovi z Bukova.

Od této doby se majitelé měnili takto:

1683 - hrabě Pachta z Reithofenu

1725 - 1735 - hrabě Sinzendorf

1735 - 1748 biskup Moritz, hrabě ze Saska, Zeitz

1748 - 1840 svobodný pán z Palmů, který v té době byl povýšen na knížete

1840 - 1848 kníže Karel z Hohenzollernů.

Hrad Polná, kterému náležely čtyři selské usedlosti v Dobroníně, které již od nejstarších časů byly v jeho poddanství, patřil od r. 1623 až do 19. století šlechtickému rodu Ditrichštejnů. V parcelárním protokolu obce Dobronín z r. 1838 je kníže Ditrichštejn jako pán z Polné poznamenán jako majitel na parcelách 222 a 223 v Dobroníně. Poté připadl majetek polenského panství rodu Clam Gallasů.

Na základě pilného počínání Hanse Kudliča byl v r. 1848 poměr poddanství zrušen.

Z doby příslušnosti Dobronína k Jihlavě (1536 - 1625) se dochovaly různé účetní doklady.

II. Soudnictví, místní a obecní správa.

Až do zrušení poddanství v r. 1848 vykonávala soudnictví v Dobroníně příslušná panská vrchnost prostřednictvím svého rychtáře. Tak selská usedlost č. 16 podléhala, jak bylo zjištěno ze záznamu z r. 1536, rychtáři ze Schützendorfu, selské usedlosti č. 26, 27 a 28 rychtáři panství z Polné a ostatní rychtářům pánů ze Stříteže.

V době, když Dobronín byl v poddanství města Jihlavy (1536 - 1625), vykonával soudnictví nad Dobronínem a ostatními k panství střítežskému náležejícími vesnicemi sám rychtář města Jihlavy. Tak byl v r. 1548 pro krevní mstu popraven stětím jeden sedlák z Dobronína. Rozsudek nad ním padl v sále jihlavské radnice. Místní soudnictví bylo až do nového uspořádání vrchnosti v r. 1848 vykonáváno obecním soudcem a čtyřmi přísedícími, které jmenovala vrchnost. Podle zjištěných záznamů byli v Dobroníně jmenováni následující soudci:

1748 - Simon Richter, č. 10,

1752 - Venzel Greuhanzl, č. 13.

1761 - Thomas Singer, č. 5,

1781 - Lorenz Singer, č. 5,

1783 - Mathes Greuhanzl, č. 13,

1817 - Johan Greuhanzl, č. 13,

1844 - Mathes Kunst, č. 12

DĚJINY ZVONŮ DĚKANSKÉHO KOSTELA NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V POLNÉ.

Ničivý průběh války se nezadržitelně blížil k svému konci. 28 října stanula i Polná na prahu nevidaných možností, které se otvíraly vznikem nově nastupujícího státního útvaru - Československé republiky. K oficiálnímu vyhlášení v našem městě došlo 29. října 1918. Vznik nového státu oznámil z okna radnice shromážděným občanům radní Alugustin Sedlák. Lidé pak symbolicky spálili rakouskou vlajku a odstraňovali z veřejných budov znaky monarchie. Tehdy se zapomnělo na znak mocnářství, který visel v kostele sv. Kateřiny, a do dnešních dnů je zde umístěn.

I když kronika polenského děkanství nepíše nic o slavnostním zvonění, ale jistě z radosti, že byla ukončena strašná válka a z vyhlášení nezávislosti, se rozeznělo torzo našich zvonů. Teprve po sedmi letech od zničení zvonů, které byly zrekvírovány za I. světové války je pomýšleno na jejich obnovu. Impulsem se stal finanční dar polenského rodáka Theodora Ráčka, který uložil v místní záložně.

V děkanském kostele P. Marie byly konány pravidelné sbírky na konto "Zvony". Vojenská správa zaplatila spolu s úrokem za historické zvony 15 830 Kč. Obce naší farnosti přispěly takto:

Brzkov	531 Kč
Hrbov	446 Kč
Janovice	768 Kč
Skrýšov	470 Kč
Záborná	830 Kč
Hor. Věžnice	800 Kč

Velkými dobrodinci byli: paní kněžna Edina Khevenhüllerová, paní hraběnka

Klotilda Festeticsová a pan František Sobotka, polenský rodák a notář v Chicagu. Ve veřejné sbírce bylo vybráno 41 024 Kč. Je třeba si uvědomit, že naše město bylo již dávno za zenitem své slávy, pozbylo mnoho pracovních příležitostí a nové zde vytvořeny nebyly. Většina lidí na nové zvony přispívala spíše z nedostatku, než z nadbytku. Tato vysoká částka, kterou se podařilo shromáždit, je i po mnoha desetiletích dokladem vztahu našich farníků a občanů ke svému chrámu. Zvony byly ulity v dílně pánů Brusila a Švagerky v Kuklenách u Hradce Králové.

Na hlavním zvonu byl obraz patrona naší země sv. Václava a zvon vážil 930 kg. Druhý zvon nesl obraz nejznámějšího českého světce sv. Jana Nepomuckého a vážil 535 kg. Na 21. prosince bylo stanoveno slavnostní svěcení a zvony poprvé měly zaznít o Vánocích roku 1924.

Celá Polná byla na nohou. Očekávali se vzácní hosté, rodáci. Hlavním světitelem měl být městský děkan z Hradce Králové, doktor a profesor bohosloví pan kanovník Jan Brabec, rodák z Hrbova. Pozvány byly spolky i zástupci veřejné správy města i okresu. Slavnostně vyzdobené město, velké množství duchovenstva, družiček, ale hlavně velké zástupy občanů očekávaly příjezd zvonů v onu památnou neděli 21. prosince L. P. 1924. Staré české přísloví říká: Člověk miní a Pán Bůh mění. Místo zvonů přišel v 9 hodin telegram, že kočí u České Bělé převrhl vůz a zvony leží v příkopě. A bylo po slavnosti. Jak píše kronika: *Veliká radost v žalost se změnila.*

Zvony byla přivezeny teprve v pondělí 22. prosince a den před Štědrým večerem je posvětil místní děkan Vítek.

Básničku tehdy přednesla Theodora Švehlíková, žákyně 3. třídy, zvonice postavil a zvony s třemi pomocníky zavěsil pan Tomáš Krézl z Hrbova.

Na svátek Všech svatých na hřbitově u sv. Barbory posvětil zvony pro tento kostel a pro špitální kostelík sv. Annly pan děkan Vítek.

Zvon, který byl umístěn v hřbitovním kostele nesl nápis: *Svatá Barboro, pros za nás v hodině smrti.*

Druhý malý zvonek vážil 38 kg a byl ozdoben obrazem sv. Anny. Nápis na něm zněl: *Ulit za děkana Františka Vítka a purkmistra Augusta Sedláka.*

Na slavnost sv. věrozvěstů Cyrila a Metoděje roku 1928 za velké účasti lidu byly posvěceny zbývající dva zvony, které scházely do úplné sestavy ve zvonici děkanského kostela. Opět tomuto svěcení předcházela veřejná sbírka, která vynesla 43 000 Kč. Z tohoto výtěžku nechalo děkanství odlít velký zvon s obrazem Božského srdce Páně, který vážil 1389 kg.

Stanislav Sobotka

ZRUŠENÍ ROBOTY NA POLENSKU

Po zrušení človecenství¹⁾ k vrchnosti za císaře Josefa II. roku 1781 došlo v revolučním roce 1848 i ke zrušení roboty a ostatních gruntovních povinností selského lidu.

Poddanství selského lidu²⁾ vzniklo ze vzájemného poměru lidu zemědělstvím se živícího k majitelům rozsáhlých komplexů půdy. Venkovský lid, hledající svou obživu v obdělávání půdy a nemající svých vlastních pozemků, nabízel své služby

Druhý menší nesl obraz P. Marie a vážil 263 kg. Opět tyto zvony vinou zvonařské dílny nebyly dodány včas. Hlavním světi- telem byl polenský děkan František Vítek. Jistě prožíval jeden z největších dnů svého života, kdy se po mnoha letech rozezněla kompletní sestava zvonů nad děkan- ským kostelem P. Marie, a jim odpovídaly zvony z věží kostelů sv. Kateřiny, sv. Barbory a sv. Anny.

A co o tomto dni 5. července 1928 píše děkanská pamětní kniha. *"Při obou dodání zvonů pro věž děkanského kostela v Polné stala se nehoda zaviněna zvonařskou dílnou v Kuklenách. Tím, že nedodala zvony v pravý čas. U prvních dvou zvonů čeledín na cestě zvony vyklopil do příkopu, a mělo býti svěcení v neděli, zatím přivezl je v pondělí večer, a při druhých neposlala firma vytahovaadla, kladku a provaz."*

Snad tyto nehody při zrodu zvonů, předpovídaly jejich tragický konec. Ještě mohou zvonit, do roku 1942 zbývá ještě 14 roků. Nebo spíše už jenom?

Pokračování příště

velkostatkářům. Vrchnosti světské i duchovní přijímaly jej rády jednak pro rozmnožení svých důchodů, jednak jako službu pro polní práce. Aby zemědělské pracovníky k svému statku připoutaly, odstoupili jim část ladem ležící půdy se závazkem, že do budoucna budou konat polní práce na panském (robotu), že z výtěžku svého přičinění odvedou pozemkovému pánu určitý roční poplatek (úrok) anebo naturální dávky zvané viktuálie.

Přibíráním robotného a poplatného venkovského lidu zajišťovali si velkostatkáři drobný a stálý důchod z propůjčených pozemků, dosud z velké části bez užitku ležících. Pro své nájemce půdy zakládali osady, v kterých ustanovovali svého zástupce - rychtáře s konšeli.

Poddaní Polné a přilehlých obcí podléhali velkostatku Polná - Přibyslav, od roku 1623 ve vlastnictví šlechtického rodu z Ditrichštejna. V období zrušení roboty³⁾ byl držitelem Polné František Josef Jan z Ditrichštejna Pruskova - Leslie. Dědiny Janovice a Skryšov patřily od roku 1447 špitálské nadaci Jana Sozimy z Rouchova.⁴⁾ Prodejem špitálského dvoru ve Skryšově v roce 1792 byl oprávněnou osobou při vyvazování gruntů z roboty Křištof Neuman, majitel špitálského dvora.

Robotou náležely k Polenskému dvoru na Kateřinově vesnici Dobroutov, Věžnička, Něm. Šicndorf, Dobronín, Kamená, Dolní a Horní Věžnice. Ke Konzbulovskému dvoru na severovýchodě Polné patřily Záborná a Hrbov.

Zvýšené utlačování poddaných bylo v 18. století příčinou selských bouří proti vrchnosti. Ty přiměly vládu Marie Terezie k vydání robotního patentu pro Čechy (13. 8. 1775), kterým se upravovala všeobecná robota pro všechna panství v Čechách. Takto stanovená robota na Polensku se při menších odchylkách udržela až do jejího zrušení.

Rychtáři byli od tradičních robot osvobozeni. Pro upřesnění jejich povinností vydala vrchnost ditrichštejnského panství 12. 2. 1778 privilegium, ve kterém byla uvedena jejich povinnost vůči panství s přiznaným oceněním takto:

1/ Osobní poddanost rychtáře zůstala nadále v platnosti.

2/ O sv. Jiří a sv. Michaelu platili gruntovní úrok na rychtu připadající a roční poplatek 2 husy a 2 slepice.

3/ Povinnost dovézt v roce po jedné fůře různé viktualie, např. sladovnický ječmen a zpět dopravit sud vína o 10 vědrech do Polné nebo Přibyslavi. Za tuto cestu dostávali odměnou 1 zlatku 10 krejcarů a dolnorakouskou míru ovsu. Celková hodnota této vinné fůry byla oceněna na 7 zlatých 12 krejcarů.

4/ Přistavení jedné rybní fůry při lovení panských rybníků v hodnotě 36 krejcarů.

5/ Vybírání důchodenských peněz ve své obci oceněno na 4 zlaté.

Celková hodnota rychtářských povinností byla oceněna na 11 zlatých 48 krejcarů stříbra.

V okolí Polné se jednalo o tyto rychtářské usedlosti: Brzkov čp. 16, Dobroutov čp. 1, Horní Věžnice čp. 3, Hrbov čp. 39 - dvě třetiny, čp. 8 a 46 po jedné šestině, Věžnička čp. 20, Záborná čp. 7.

S tímto privilegiem zpočátku většina rychtářů nesouhlasila.

Ve špitálských vesnicích měli rychtáři tyto povinnosti:

1/ Dovážení obilí na jaře a na podzim k setbě na panská pole.

2/ Při sklizni pšenice a hrachu svážení do panských stodol. V Janovicích se jednalo o rychtářský grunt čp. 29 (ocenění 21 3/4 krejcaru, ve Skryšově čp. 10 (ocenění 21 1/2 krejcaru).

V některých obcích byly svobodné grunty osvobozené od roboty a měly vůči vrchnosti stanovené tyto povinnosti:

1/ Přivážení sladu z polenského pivovaru do mlýna a odtud zpět (ocenění 4 zlaté 48 krejcarů).

2/ Připravení jednoho koně na dalekou fůru 10 nebo 12 mil (3 zlaté 36 krejcarů).

3/ Postavení jedné rybní fůry na 3 mile (36 krejcarů).

4/ Vyvážení obilí k setbě na jaře a na podzim ze dvou polenských špejcharů (28 krejcarů).

Celková hodnota činila 9 zlatých 48 krejcarů.

Svobodné grundy v té době byly v Hrbově čp. 2 a 35, v Dobrouťově čp. 31 (dvě třetiny), čp. 65 (jedna třetina), čp. 32 a 49 (každý jednou polovinou) a v Záborné čp. 2.

Osvobozen od pravidelné roboty byl mlýn čp. 1 v Hrbově, jehož povinností bylo postavení jedné daleké fúry s vinem nebo ječmenem (7 zlatých 12 krejcarů) a jedné fúry pro ryby ke kaprovým rybníkům (36 krejcarů).

Zákonem ze 7. 9. 1848 a patentem ze dne 4. 3. 1849 bylo poddanství, roboty a desátky zrušeny. Některé druhy roboty, jako roboty podruhů a domkářů s třináctidenní robotní povinností, byly odstraněny bez náhrady vrchností. Ve vyvazovací tabele je tato vykazována převážně v Janovicích, v ostatních obcích ojediněle. Tato roboty snad byla již odepsána dříve. Ostatní závazky poddanské byly nahrazeny velkostatkářům měrou pro sedláky snesitelnou.

Průměrné odměny za robotní práce na velkostatku Polná - Přibyslav v letech 1836 - 1845: za krátkých dnů v roce obnášela odměna s jedním volm 30 krejcarů, s párem volů 48 krejcarů, ruční práce muže 11 krejcarů, ženy 10 krejcarů. Za dlouhých dnů s jedním volm 36 krejcarů, s párem 1 zlatý, ruční práce muže 12 krejcarů, ženy 11 krejcarů.

Náhrada za vyvázání (zrušení) z roboty dle patentu byla stanovena u potažní

práce s jedním volm 6 2/4 krejcaru stříbra denně, s párem volů 9 3/4 stříbra denně, ruční roboty vykonávaná jednou osobou 5 krejcarů stříbra denně. Z vypočtené částky, ke které byl připočten i vrchnostenský úrok, odpadla 1/3 na daně, které vrchnosti s urbánních dávek platily, ostatní dvě třetiny byly jim nahrazeny, a to z polovice zemí a z polovice poddanými. Vypočtená roční částka byla přepočtena na období dvaceti roků a zapsána do gruntovních knih.

Náhrada u všech obcí patřících k Ditřichštejnskému panství byla vypočítána dle výše uvedených sazeb stanovených patentem v konvenční měně, pouze náhrada u svobodníků, rychtářů popřípadě mlynářů dle již dříve sjednaných dohod. Ostatní gruntovní závazky (úroky z drůbeže, z předu, z rour, domků a podobně) byly již vypočítávány v dřívějším období. U špitálských dvorů Janovic a Skřýšova bylo ve vyvazovací tabele uváděno mimo roboty a úroků též množství odváděných slepic a vajec. Oceňování v Janovicích bylo mimo rychty provedeno dle znění patentu, ve Skřýšově dle již předem sjednané reluce (dohody).

Vyvazovací tabele zpracovávala německobrodská cís. král. okresní komise se sídlem v Polné a všechny obce schválila v září 1850. Celý průběh vyvazování gruntů z roboty schválila c. k. zemská komise v Praze, a to špitálské obce 28. 11. 1850, ostatní obce dne 12. 6. 1851.

Poznámky a literatura:

1. Poddaní nebyli vrchností vázáni jen svým majetkem, ale i osobou. Byli svému pánovi vázáni člověčenstvím.

2. Tomuto tématu se věnuje podrobně MUDr. František Půža v knize *Poddanství lidu vesnického na bývalém panství polensko - přibyslavském.*, Přibyslav 1937, 143 strany.

3. Materiál o poplatcích při zrušení roboty v r. 1848 je čerpán z vyvazovacích tabel soudního okresu Polná, uložených v Okresním archivu v Jihlavě.

4. Srovnej MUDr. Karel Turecký, *500 let Sozimovy nadace chudého špitálu v Polné*, Polná 1947, 31 stran.

NÁHRADA ZA VYVÁZÁNÍ Z ROBOTY OBCE

BRZKOV

Jméno povinného	Číslo domu	Způsob držení	Dnů roboty			Úrok zl. kr.	Jistina výkupní zl. kr.	
			placené potažní	neplacené ruční	ruční			
Jakub Bárta	1	čtvrtlán	104	9		54 3/4	123	50
Vavřín Coufal	5	půllán	104	9		51 1/4	123	25
Kašpar Jekl	6	půllán	78	8 2/3		41 2/4	94	
František Novotný	7	půllán	120	13	1	28	147	5
Vavřinec Rychtecký	12	celolán	156	13	1	7 3/4	183	50
František Morkus	13	celolán	156	13	1	23 1/4	185	35
Ondřej Vlček	14	celolán	156	13	1	14 2/4	184	35
Josef Strnad	15	celolán	156	13	1	23 2/4	185	35
Filip Jekl	16	rychta			1	23 1/4	87	55
Jan Kasal	18	celolán	156	13	1	23 1/4	185	35
Vojtěch Sobotka	20	celolán	156	13	1	17 2/4	184	55
Tomáš Čáslavský	22	chalupa		39	13	10	23	
Tomáš Krčál	23	celolán	156	13		52	182	5
Jan Kasal	24	celolán	156	26	2	5 1/4	197	30
Jan Rychtecký	25	půllán	156*			50	118	15
Josef Krčál	26	půllán	78	13		26 2/4	94	45
Jan Musil	27	celolán	156	13		54 3/4	182	20
Martin Peřina	31	čtvrtlán	52	4 1/3	13	27 3/4	61	50
Jakub Wasserbauer	32	čtvrtlán	36		13	7 1/4	39	50
Josef Fišer	33	čtvrtlán	52	4		25 1/4	61	20
Matěj Bárta	34	čtvrtlán	52	4		27 2/4	61	40
Filip Jekl	36	půllán	26			13 3/4	29	40
Martin Musil	37	půllán	78	13		50 2/4	97	25

Celkem 2185 247 39 20 59 2836
156*

* potažní robota vykonávaná s 1 volem, v ostatních případech se 2 voly

pokračování příště

Bibliografie Polenska v r. 1997, jak ji zaznamenal Klub za historickou Polnou.

1. AC *Bábus klub - zhodnocení fotbalové sezóny 1996*. Polenský zpravodaj 5/1997, str. 21-23.

2. BLAŽEK, T.: *Polenská dívčí škola je stoletá*. Pedagogové páté největší školy na Jihlavsku připravili dvě výstavy z historie. Rovnost, 2. 6. 1997.

3. BUČEK, J. - VRBECKÝ, D.: *Čestní občané měst a obcí v regionu Jihlavska*. Jihlavské listy, 11. 2. 1997, str. 7.

4. CENDELÍN, D.: *Polná na nejstarší dopravní síti*. Polensko č. 3, 1997, str. 8 - 14.

5. FIŠAR, V.: *Něco málo o polenských soukenících*. Polenský zpravodaj 10/1997, str. 10 - 11.

6. FIŠAR, V.: *550 let polenského špitálu*. Polensko č. 3. 1997, str. 19 - 22.

7. FIŠAR, V.: *550 let Sezimovy nadace v Polné*. Polenský zpravodaj 10/1997, str. 3.

8. FIŠAR, V. : *Vzpomínka (k 100. výročí úmrtí Antonína Pittnera)*. Polenský zpravodaj 9/1997, str. 3 - 5.

9. HAJNOVÁ, J.: *Od Elchyonu k Ekomu*. Vznik a vývoj jednoho z největších polenských podniků. Polensko č. 4, 1996, str. 19 - 21.

10. HAJNOVÁ, J. - LÁZNIČKA, Z.: *Josef a Marie Lázníčkovi*. Vzpomínka na významné polenské občany. Polensko č. 2, 1997, str. 19-21.

11. HEJDUKOVÁ, B.: *Polná po velkém ohni*. Polensko č. 1, 1996, str. 10 - 12.

12. HLADÍK, B.: *Hnízdečko z kamének*. Hnízdění kulíka říčního na Polensku. Polensko č. 1, 1997, str. 15 - 16.

13. HLADÍK, B.: *Nejstarší pohledy na Polnou z první poloviny 17. století*. Polensko č. 2, 1997, str. 10 - 12.

14. HLADÍK, B.: *Němý svědek*. K nálezu kamenného byzantského křížku nedaleko Polné. Polenský zpravodaj 11/1997, str. 12.

15. CHROMÁ, O.: *Polná - rodiště - doba dětství a mládí*. Polensko č. 2, 1997, str. 23.

16. JAKEŠ, J.: *Obecní pastouška v Hrbově*. Polensko č. 1, 1997, str. 16-17.

17. JECH, T.: *U Knittlů v Polné*. Nositelé hudební tradice. Jihlavské listy 27. 6. 1997.

18. KISLINGEROVÁ, M.: *Pod Jiříkovým kamenem* (kapitoly z Polné). Polenský zpravodaj č. 1 -12/1997.

19. KISLINGEROVÁ, M.: *Polná*. In: *Propagace Polné*. Polensko č. 3 1997, str. 23 - 24.

20. KISLINGEROVÁ, M.: *Stoletá jubilantka*. K výročí významné knihy o Polné autora Františka Pojmona. Polensko č. 4. 1997, str. 4 - 5.

21. KLUSÁČEK, J.: *Výstavka spojená se sbírkou na nový zvon*. Polensko č. 2, 1997, str. 12.

22. KRÁTKÝ, J.: *Poslední tírna lnu v Polné*. Polensko č. 1, 1997, str. 1 - 6.

23. KRATOCHVÍLOVÁ, E. - LÉDLOVÁ, M.: *Střípky ze života Obecné a Městřanské dívčí školy v Polné*. In: 100 let dívčí školy v Polné. ZŠ Polná 1997, str. 8 - 14.

24. KRČEK, Z.: *Z historie zvonů děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné*. Polensko č. 4, 1997, str. 8 - 9.

25. KUBA, W.: *Moje setkání se Zdeňkem Matějem Kudějem*. Polensko č. 3, 1997, str. 14 - 15.

26. KUBA, W.: *Moje setkání s mistry štětce a palety*. Polensko č. 4, 1997, str. 17 - 18.

27. MACH, F.: *Polná před sto lety*. Změny názvů ulic. Polensko č. 3, 1997, str. 22.

28. MACH, F.: *Polná před sto lety*. Stavba tržnice. Polensko č. 1, 1997, str. 17.

29. MACH, F.: *Rozvoj dopravních cest na sklonku minulého století*. Polensko č. 4, 1997, str. 7 - 8.

30. MACH, F.: *Sčítání lidu na Polensku*. Polensko č. 2, 1997, str. 24.

31. *Nejlepší přírodní konzerva je sýr*. Výrobky z polenské mlékárny. Jihlava magazin 5/1997, str. 24.

32. *Nepijáci mléka mají málo vápníku*. Novinky z polenské mlékárny. Jihlava magazin 4/1997, str. 28.

33. *Polná*. Malý turistický průvodce - skládáčka A6 - DL. Klub za historickou Polnou 1997, 6 stran.

34. PRCHAL, J.: *Bibliografie Polenska - školství*. Polensko č. 2, 1997, str. 7 - 9.

35. PRCHAL, J.: *Filozof Vaveron v uniformě*. Francouzská armáda v Polné. Jihlava magazin 4/1997, str. 34.

36. PRCHAL, J.: *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné*. Jihlava magazin 2/1997, str. 27.

37. PRCHAL, J.: *Kulatá výročí významných Poleňanů (v r. 1996)*. Polenský zpravodaj 1/1997, str. 3 - 4.

38. PRCHAL, J.: *K výročí úmrtí učitele Karla Vrby*. Jihlava magazin 2/1997, str. 5.

39. PRCHAL, J.: *Několik filatelistických zajímavostí z Jihlavy*. In: Výstavní katalog celostátní výstavy poštovních známek Mladá Jihlava 97. Klub filatelistů Vysočina Jihlava 1997, str. 26 - 30 (str. 26 - 27 o Polné).

40. PRCHAL, J.: *Polná a řemeslo hodinářské*. Jihlava magazin 5/1997, str. 36.

41. PRCHAL, J.: *Povídání s Jiřím Krytinářem*. O hereckém životě, o pobytu v Polné. Polenský zpravodaj 2/1997, str. 14 - 16.

42. PRCHAL, J.: *Rozhovor s Janem Mokřým, starostou obce Nížkov*. Polensko č. 3, str. 17 - 19.

43. PRCHAL, J.: *Zajímavá polenská výročí v r. 1997*. Polenský zpravodaj 12/1997, str. 11 - 13.
44. PRCHAL, J.: *Z historie pohlednice*. Polensko č. 3, 1997, str. 6 - 8 a č. 4, str. 14 - 17.
45. PRCHAL, J.: *Z historie školství v Polné v datech*. In: *Sto let dívčí školy v Polné*. ZŠ Polná 1997, str. 5 - 8.
46. PRCHAL, J.: *Život s písničkou*. Rozhovor s Marií Procházkovou z Polné o jejím působení v hudbě. Polenský zpravodaj 2/1997, str. 9 - 11.
47. PROCHÁZKA, J.: *Muzikantským chodníčkem*. Rozhovor s Jaroslavem Suchým z Polné, kapelníkem dechovky. Polenský zpravodaj 5/1997, str. 15 - 17.
48. SÁZAVSKÁ, S. - PRCHAL, J.: *Tělocvičná jednota Sokol Polná*. Polensko 1 - 4/1997.
49. SKALSKÁ, S.: *Pozvání do města Polná*. Rovnost 25. 7. 1997, příloha Inzerce, str. 3 - 6, 11 foto a 11 reklam polenských firem, text Milady Kislingerové opsaný z mapy Polné, vyd. Městským úřadem v Polné v r. 1996.
50. SKOČDOPOLE, J.: *1927 - 1997. Sedmdesátiny polenského fotbalu*. Ze vzpomínek Josefa Berana. Polenský zpravodaj 6/1997, str. 18 - 19.
51. SKOČDOPOLOVÁ, M.: *Antonín Pittner*. Nejvýznamnější polenská osobnost 19. století. Polensko č. 3 a 4, 1997, str. 1 - 4.
52. SKOČDOPOLOVÁ, M.: *Husova knihovna v roce 1996*. Polenský zpravodaj 3/1997, str. 11 - 12.
53. SMUTNÝ, Z.: *Vzestup a pád měst (Polná)*. Jihlava magazín 4/1997, str. 34.
54. SOBOTKA, J.: *Anonym*. K problémům Polné v r. 1996. Polenský zpravodaj 1/1997, str. 10 - 11.
55. SOTONOVÁ, L.: *Dárek ke stému výročí dívčí školy v Polné*. Nová školní stravovna otevřena. Polenský zpravodaj 3/1997, str. 13 - 14.
56. SOTONOVÁ, L.: *Tři polenské základní školy dnes*. In: *100 let dívčí školy v Polné*. ZŠ Polná 1997, str. 14 - 16.
57. *Současnost polenského fotbalu*. Polenský zpravodaj 6/1997, str. 19 - 20.
58. *Sto let dívčí školy v Polné*. Almanach. Základní škola 1997, 32 stran.
59. *Sýry z Polné pro arabský ramadán*. Jihlava magazín 3/1997, str. 27.
60. ŠORF, K.: *Klub důchodců v Polné v letech 1995 - 1996*. Polenský zpravodaj 7 - 8/1997, str. 8.
61. ŠTOHANZLOVÁ, V.: *Co je pampeliška? Výtvarná činnost dětí z Polné v Klubu Pampeliška*. Polenský zpravodaj 1/1997, str. 12 - 13.
62. ŠUP, M.: *Historie Polné v zrcadle techniky*. Polensko č. 2, 1997, str. 1 - 6.
63. ŠUP, M.: *O záležitostech veřejného pořádku*. Polensko č. 1, 1997, str. 7 - 9.

64. ŠUP, M.: *T. G. Masaryk a Polná*. Příspěvek k hilsneriádě. Polensko č. 4, 1997, str. 22 - 23.

65. ŠUP, M.: *Zapomenuté korzo*. Polensko č. 3, 1997, str. 4 - 5.

66. VAŠÁK, Č.: *Lásky Miloty Holcmana*. K 75. narozeninám významného rodáka z Polné. Polensko č. 4, 1997, str. 5 - 7.

67. VÍTEK, J.: *Vzpomínky*. O prof. J. Pittnerovi, učiteli S. Teskovi ... Polensko č. 1, 1997, str. 13 - 14.

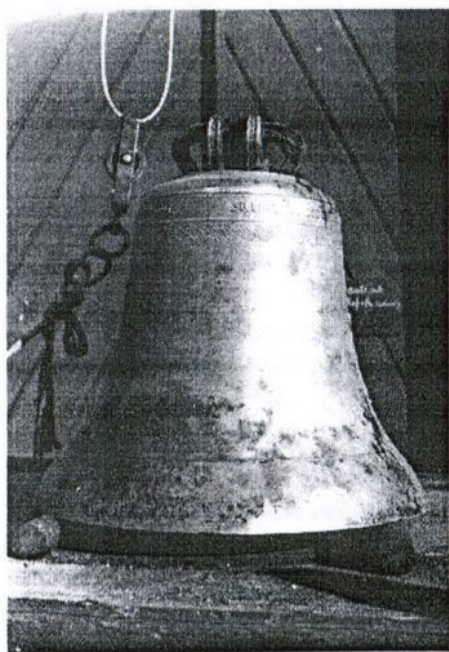
68. VOMELOVÁ, M.: *Činnost Muzea Vysočiny v Polné v roce 1996*. Polenský zpravodaj 6/1997, str. 10 - 11.

69. *Výstava Rudolf II. a Polná*. Polenský zpravodaj 5/1997, str. 13 - 14.

70. *Z činnosti Klubu za historickou Polnou*. Polenský zpravodaj 10/1997, str. 12 - 13.

71. ZEMAN, J.: *Několik slov a mé osobní rozloučení s čtenáři*. Dosavadní redakční rada končí v Polenském zpravodaji. Polenský zpravodaj 12/1997, str. 3 - 4.

72. *Zpráva o činnosti školských zařízení v Polné*. Polenský zpravodaj 3/1997, str. 11 - 13.

Fotografie polenských zvonů před zavěšením z roku 1928

K článku na str. 16